

Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2014/15:11 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare. Ingen motion har väckts med anledning av skrivelsen. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten Stödet till anhöriga omsorgsgivare (RiR 2014:9). Vidare redovisas regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten.

I betänkandet behandlas också åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014/15.

Utskottet avstyrker motionerna och föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I betänkandet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Stöd till anhöriga omsorgsgivare.....	5
Riksrevisionens granskningsrapport	5
Regeringens skrivelse	7
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	10
Rapport från Socialstyrelsen	11
Tidigare behandling i riksdagen.....	12
Utskottets ställningstagande.....	12
Reservationer	14
1. Behov av utredning, punkt 1 (M)	14
2. Ändring av hälso- och sjukvårdslagen, punkt 2 (SD)	14
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	16
Skrivelsen.....	16
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Behov av utredning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:396 av Katarina Brännström (M) och

2014/15:2662 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 1 (M)

2. Ändring av hälso- och sjukvårdslagen

Riksdagen avslår motion

2014/15:1095 av Carina Herrstedt (SD).

Reservation 2 (SD)

3. Övriga frågor om stöd till anhöriga omsorgsgivare

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:1358 av Lena Ek och Daniel Bäckström (C) och

2014/15:2992 av Annika Eclund (KD) yrkandena 1–4.

4. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2014/15:11 till handlingarna.

Stockholm den 5 februari 2015

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Veronica Palm (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Amir Adan (M), Kristina Nilsson (S), Barbro Westerholm (FP), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Sofia Fölster (M), Sofia Arkelsten (M), Thomas Finnborg (M) och Christina Östberg (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen överlämnade Riksrevisionens granskningsrapport Stödet till anhöriga omsorgsgivare (RiR 2014:9) till regeringen den 23 april 2014. Regeringen återkom till riksdagen den 21 oktober 2014 med skrivelse 2014/15:11 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare.

I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse. Ingen motion har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlas också åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014/15. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga.

Riksrevisor Jan Landahl med medarbetare informerade utskottet om granskningsrapporten (RiR 2014:9) den 29 april 2014.

Utskottets överväganden

Stöd till anhöriga omsorgsgivare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om behov av utredning, ändring av hälso- och sjukvårdslagen samt övriga frågor om stöd till anhöriga omsorgsgivare. Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservationerna 1 (M) och 2 (SD).

Riksrevisionens granskningsrapport

Riksrevisionens övergripande slutsats är att staten inte har gett goda förutsättningar för ett stöd till anhöriga omsorgsgivare som motsvarar behoven. Granskningen visar att anhörigas behov av stöd ofta handlar om att den närstående får en god vård och omsorg men också om ett individanpassat och flexibelt stöd till dem själva.

Kommunernas anhörigstöd behöver utvecklas

Riksrevisionen anser att kommunernas anhörigstöd behöver utvecklas för att uppfylla intentionerna om ett individualiserat, flexibelt och kvalitativt stöd. Enligt Riksrevisionen har utbudet av stöd hittills inte varit tillräckligt anpassat till anhörigas skiftande behov. Skillnaderna i vilket stöd som erbjuds anhöriga och hur anhörigstödet styrs inom och mellan kommuner indikerar att kommunerna i olika utsträckning har valt att prioritera stöd till anhöriga.

Staten bör ge bättre förutsättningar för det kommunala anhörigstödet

Riksrevisionen anser att staten inte har gett tillräckligt goda förutsättningar för ett kommunalt anhörigstöd som motsvarar intentionerna. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att överväga om 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) behöver förtydligas.

Statens styrmedel kan användas bättre

Riksrevisionens granskning visar att det delvis är oklart vilka resultat som uppnåtts med de statliga satsningarna på kommunalt anhörigstöd. Ett hinder för kunskap om satsningarna är att det saknas nationell statistik över vilket stöd kommunerna erbjuder anhöriga och som anhöriga tar del av, vilket förklaras av brister i dokumentation av anhörigstödet.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen tar ställning till hur anhörigstödet som ges som service och bistånd ska dokumenteras av kommunerna,

om regeringen vill möjliggöra uppföljning, ökad kunskap samt tillsyn av anhörigstödet i kommunerna.

Det behövs mer kunskap om anhörigomsorgen

I dag finns det inga jämförbara studier om anhörigomsorgens utveckling över tid. Det saknas också kartläggningar av omfattningen på minderåriga barns omsorgsgivande till närstående. Sammantaget medför detta att det även saknas underlag för att bedöma de samhällsekonomiska konsekvenserna av och kostnaderna för anhörigomsorgen på individ- och samhällsnivå.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen ger en myndighet i uppdrag att följa anhörigomsorgens omfattning och konsekvenserna för individer och samhället över tid. Ett steg bör vara att ta fram en samhällsekonomisk analys av anhörigomsorgens konsekvenser för individer och samhälle. Jämförbarhetsaspekterna bör särskilt uppmärksammas i en sådan analys.

Det bör vara lättare att förena anhörigomsorg med arbete

Anhöriga som arbetar och som ger omsorg är i stor utsträckning beroende av sina arbetsgivares välvilja för att kunna stanna kvar på arbetsmarknaden eftersom de förmåner som finns bara täcker delar av anhörigas behov och används i liten utsträckning.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen överväger om delar av socialförsäkringssystemet och arbetsmarknadslagstiftningen bör anpassas till anhörigas behov för att underlätta för anhöriga att förena anhörigomsorg med arbete.

Det bästa anhörigstödet är en god vård och omsorg

Riksrevisionen anser att kvalitetshöjande åtgärder inom vård och omsorg är det som i störst utsträckning skulle förbättra för anhöriga. Riksrevisionen har inte granskat vården och omsorgen om den närstående i sig men har valt att redovisa hur viktig denna vård och omsorg är för anhörigas situation och behov av stöd.

Det ska vara frivilligt att ge anhörigomsorg i Sverige. Riksrevisionen anser att en förutsättning för frivillighet är att det finns ett alternativ till anhörigas insatser i form av en god offentlig vård och omsorg. Riksrevisionens bedömning utifrån intervjuer under granskningen är att många anhöriga tar på sig ett större ansvar än de egentligen vill på grund av brister i vården och omsorgen.

Många anhöriga upplever att en av de tyngsta bördorna de har att bära är den samordnande och koordinerande roll de ofta måste ta på sig. Riksrevisionen menar att detta är ett svårlost problem som är kopplat till uppdraget till och organiseringen av vården och omsorgen.

I Riksrevisionens intervjuer framkommer att anhörigas behov av att bli sedda och få information och kunskap sällan tillgodoses i kontakter med vård och omsorg. Vidare framförs i intervjuerna att vårdplaneringar är en situation där många anhöriga känner sig osynliga. Riksrevisionen rekommenderar att

regeringen ser till att det tas fram utbildningar för att sprida kunskap till anställda i kommuner och landsting om anhörigas betydelse för vård och omsorg samt om hur vården och omsorgen kan stödja anhöriga genom bl.a. information och bemötande.

De anhöriga som Riksrevisionen har intervjuat upplever att de måste kämpa för att få de insatser som den närstående behöver från kommunerna och att de befinner sig i ett kunskapsunderläge i förhållande till kommunerna när det gäller vilka insatser den närstående har rätt till. Anhöriga beskriver också att det är svårt, tidskrävande och påfrestande att överklaga beslut. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att informera om rätten till stöd och insatser i socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt om den nuvarande praxisen om regeringen vill underlätta för anhöriga.

Enligt Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Anhörigas Riksförbund och Socialstyrelsen bedriver landstingen inte något strukturerat arbete för att ge stöd till vuxna anhöriga. I hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) finns endast ett generellt folkhälsoförebyggande uppdrag och ett uppdrag om att ge stöd till minderåriga barn i vissa situationer. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att överväga om landstingens ansvar för stöd till anhöriga behöver förtydligas i hälso- och sjukvårdslagen.

Regeringens skrivelse

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

Granskningen har felaktig utgångspunkt

Av socialtjänstlagen framgår att socialnämnden i kommunen har det yttersta ansvaret för att alla som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Vidare åligger det kommunerna att utforma och organisera ett stöd till anhöriga. Av regeringens proposition 2008/09:82 Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående framgår att kommunerna på samma sätt som för socialtjänsten i övrigt har ansvaret för att erbjuda stöd till anhöriga som vårdar eller stöder närstående. Varje kommun har till uppgift att utifrån sina specifika förutsättningar besluta om vilket stöd som ska erbjudas. Regeringen anser därför att valet av utgångspunkt för Riksrevisionens granskning, dvs. att granska statens utformning och organisering av anhörigstöd, väcker en del frågor. Regeringen har dessutom svårt att förstå Riksrevisionens motiv för att granska om staten har gett kommunerna tillräckliga förutsättningar att erbjuda anhöriga ett bra stöd utan att ställa frågor om detta till kommunerna som är huvudmän för verksamheten.

En annan iakttagelse är att det görs bedömningar av kvaliteten inom vården och omsorgen trots att Riksrevisionen betonar att man inte granskar detta om-

råde. Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att en god vård och omsorg är av stor betydelse för stödet till anhöriga men lämnar i övrigt denna del okommenterad, då detta inte har ingått i granskningen.

Stödet till anhöriga

I Riksrevisionens rapport slås fast att det på grund av bristande dokumentation och brister i den nationella statistiken inte är möjligt att redovisa hur vanligt det är att anhöriga ansöker om och beviljas bistånd. Det är därför enligt regeringens mening svårt att dra några mer långtgående slutsatser om i vilken form anhörigstöd erbjuds. Sedan 2010 genomför Socialstyrelsen årliga enkätundersökningar riktade till kommunerna med frågor om deras utbud av insatser till stöd för anhöriga. Sedan 2012 ges kommunerna även möjlighet att lämna uppgifter om hur många anhöriga som tog del av vissa icke-biståndsprövade serviceinsatser. Socialstyrelsen kommer i slutrapporten som ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2014 att utvärdera om detta är ett bra sätt att samla in uppgifter om kommunernas stöd till anhöriga. Socialstyrelsen arbetar även för att främja en strukturerad dokumentation inom socialtjänsten. På sikt ger arbetet även bättre förutsättningar för att samla in jämförbara uppgifter om kommunernas stöd till anhöriga. Socialstyrelsen ser för närvarande också över möjligheten att i högre grad utnyttja kommun- och enhetsundersökningen för att göra detta.

Regeringens bedömning av Riksrevisionens rekommendationer

Förtydliga bestämmelserna i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen

Regeringen anser inte att det är en framkomlig väg att genom lagstiftning precisera bestämmelsen om stöd till anhöriga på en mer detaljerad nivå, eftersom det är mycket svårt att på förhand ha en klar uppfattning om de olika stödsatser som anhöriga kan behöva i olika situationer samt hur insatserna på bästa sätt ska utformas utifrån lokala förutsättningar. Det är enligt regeringen viktigt att stödet är individualiserat, flexibelt och har kvalitet, vilket i sin tur förutsätter att det finns utrymme för både lokala och individuella variationer. Socialstyrelsens uppföljning har dock visat att det finns ytterligare behov av vägledning i tillämpningen av bestämmelsen. Regeringen avser att avvakta pågående vägledningsinsatser för att se om dessa leder till förbättringar.

Ge en myndighet i uppdrag att följa anhörigomsorgens omfattning och konsekvenser för individen och samhället över tid

Det är enligt regeringens mening viktigt att på ett tydligare sätt ringa in och kartlägga de anhöriga som är i behov av stöd, så att resurserna kan användas på ett effektivt sätt. För att få djupare kunskap om konsekvenserna för anhöriga som ger omsorg till närstående har Socialstyrelsen haft i uppdrag att göra fördjupade analyser av anhörigomsorgens omfattning och konsekvenser. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet den 1 oktober 2014.

Anpassa socialförsäkringssystemet och arbetsmarknadslagstiftningen till anhörigas behov

Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att det bästa anhörigstödet är en väl fungerande vård och omsorg som ges med kvalitet och i rätt omfattning. Grunden är sålunda en väl fungerande vård och omsorg som innebär att anhöriga inte tvingas sluta arbeta för att ta hand om närstående som behöver vård. Kommunerna kan redan i dag anställa anhöriga, och statens ansvar är därutöver att ge stöd till anhöriga som vårdar närstående i livets slutskede med hjälp av närståendepenning (47 kap. socialförsäkringsbalken).

Ta fram utbildningar för att sprida kunskap till anställda

Redan i dag arbetar Nationellt kompetenscentrum anhöriga med bl.a. regionala konferenser, lärande nätverk samt informationsspridning genom nyhetsbrev och hemsida. Centrumet erbjuder även information och kunskap till policy-skapare på lokal, regional och nationell nivå, gör kunskapsöversikter över aktuell forskning och sprider goda exempel från olika utvecklingsprojekt.

Ge Socialstyrelsen i uppdrag att informera om rätten till stöd och insatser i socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Sedan bestämmelsen i socialtjänstlagen om stöd till anhöriga infördes har enligt Socialstyrelsens rapportering stödet till anhöriga fått en tydligare struktur. Regeringen delar emellertid Riksrevisionens uppfattning att mer behöver göras för att anhörigas behov av stöd ska uppmärksammas mer systematiskt inom hela socialtjänsten. Det är enligt regeringen även i fortsättningen viktigt att kommunerna informerar om vilket stöd och vilken hjälp kommunen och frivilligorganisationer kan ge för att hjälpa anhörigvårdare att lättare klara sin situation. Under 2014 genomförde Socialstyrelsen olika informationsinsatser för att ge kommunerna vägledning när det gäller att tillämpa bestämmelsen om stöd till anhöriga. Detta sker bl.a. genom presentationsmaterial till personer i ledningsposition inom socialtjänsten, informationsmaterial till patient-, anhörig-, funktionshindres- och frivilligorganisationer, samt genom informationsartiklar riktade till personal inom hälso- och sjukvården.

Överväga om landstingens ansvar för stöd till anhöriga behöver förtydligas i hälso- och sjukvårdslagen

Närstående har en viktig roll att fylla i vården, inte minst i den kommunala hälso- och sjukvården. I den nya patientlagen (2014:821) som trädde i kraft den 1 januari 2015 finns en bestämmelse som rör möjligheten för patienters närstående att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, när detta är lämpligt och patienten inte motsätter sig det.

Det är enligt regeringen i nuläget inte aktuellt att överväga några förändringar av hälso- och sjukvårdslagen.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Socialstyrelsen har i uppdrag att informera kommunerna om ändringen av den bestämmelse som rör stöd till anhörigvårdare. Hösten 2013 publicerade myndigheten vägledningar till stöd för tillämpning av bestämmelsen. Under 2014 genomför Socialstyrelsen enligt skrivelsen informationsinsatser för att ge kommunerna ytterligare vägledning när det gäller att införa bestämmelsen om stöd till anhöriga.

För att inspirera hälso- och sjukvården i dess arbete med stöd till anhöriga kommer Socialstyrelsen enligt skrivelsen att fortsätta att sammanställa exempel på hur sådant arbete har byggts upp runt om i landet. Materialet kommer att publiceras under 2014.

Enligt skrivelsen stöder Socialstyrelsen olika patient-, anhörig-, funktionshinders-, frivillig- och pensionärsorganisationers behov av information genom att under hösten 2014 ta fram en informationsfolder om bestämmelsen. Samtidigt tas ett presentationsmaterial fram riktat till personer i ledningsposition inom socialtjänsten.

Nationellt kunskapscentrum anhöriga fortsätter sitt arbete med att samla in, strukturera och sprida kunskap samt stimulera utvecklingsarbete i kommunerna.

Socialstyrelsen betalar ut statsstöd till organisationer som stöder dem som vårdar och hjälper någon närstående. Regeringen införde statsbidraget 2011.

En ny patientlag trädde i kraft den 1 januari 2015, som bl.a. föreskriver möjligheten för patienters närstående att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, när detta är lämpligt och patienten inte motsätter sig det.

Regeringen avser att göra en samlad översyn av äldrepolitiken. I detta kan flera av de frågor som Riksrevisionen tagit upp komma att ingå, bl.a. stödet till anhöriga.

Med detta anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

I kommittémotion 2014/15:2662 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att under denna mandatperiod tillsätta en utredning för att utveckla ett bättre anhörigstöd.

I motion 2014/15:396 av Katarina Brännström (M) begärs ett tillkännagivande om att se över villkoren för anhörigvårdare. Motionären vill att regeringen gör en översyn av samhällets stöd till anhörigvårdare.

I motion 2014/15:1095 av Carina Herrstedt (SD) begärs ett tillkännagivande om att införa en skrivning i hälso- och sjukvårdslagen om att anhöriga ska få stöd.

I motion 2014/15:1358 av Lena Ek och Daniel Bäckström (båda C) begärs ett tillkännagivande om metodstöd till anhörigvårdare. Enligt motionärerna har kommunerna i uppgift att hålla kontakt med anhörigvårdare och utforma

lämpligt stöd. Samtidigt borde Socialstyrelsen kunna bidra med kunskap, exempel på färdighetsträning eller annat metodstöd.

I motion 2014/15:2992 av Annika Eclund (KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att utreda under vilka förutsättningar en anhörig eller annan närstående själv bör kunna ansöka om och beviljas en insats med stöd av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att ytterligare öka kunskapen om minderårigas roll och behov som närstående och anhörigvårdare. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att öka kunskapen om utlandsföddas situation som anhörigvårdare. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om behovet av fortsatt stöd till patient- och anhörigorganisationerna för deras omistliga roll i stödet till anhörigvårdare.

Rapport från Socialstyrelsen

I samband med att bestämmelsen om stöd till närstående i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen trädde i kraft fick Socialstyrelsen i uppdrag att informera om ändringen, utarbeta en vägledning till stöd för tillämpning av bestämmelsen, betala ut medel till kommunerna (2009 och 2010) och följa upp och utvärdera konsekvenserna av ändringen.

Socialstyrelsen överlämnade i december 2014 rapporten Stöd till personer som vårdar och stödjer närstående – Slutrapport 2014 till regeringen (dnr. S2009/5077/FST). Socialstyrelsen konstaterar i rapporten att det återstår en del arbete för att bestämmelsen ska tillämpas mer i socialtjänsten och för att åstadkomma ett anhöriginkluderande arbetssätt i all vård- och omsorgsverksamhet.

- Kommunerna behöver bli bättre på att informera om vilket stöd de kan erbjuda, och hur anhöriga kan gå till väga för att ansöka om det eller på annat sätt få stöd.
- Kommunerna behöver utveckla dialogen med anhörig-, patient-, funktionshinders-, frivillig- och pensionärsorganisationerna för att ta vara på de kunskaper och erfarenheter som organisationerna har när det gäller stöd till anhöriga som vårdar närstående.
- Huvudmännen behöver utveckla former och rutiner för samarbete kring stödet till anhöriga. Ett sätt kan vara länsövergripande överenskommelser om samverkan mellan sjukvården och socialtjänsten.
- Socialtjänstens olika verksamheter, särskilt funktionshindersverksamheten och individ- och familjeomsorgen, behöver fortsatt stöd för att utveckla sin tillämpning av bestämmelsen. Ett fortsatt stöd bör också ta sikte på att utveckla möjligheterna att följa upp utvecklingen av stödet till anhöriga och att stimulera utvecklingen av kunskaper om effekter av stöd till anhöriga.

Tidigare behandling i riksdagen

Ett motionsyrkande om anhörigstöd behandlades av utskottet i betänkandet 2013/14:SoU12 Socialtjänstfrågor (s. 49 f. 1 res. MP, SD, V). Utskottet uttalade då bl.a. att det är angeläget att stödja de anhörigas insatser och att det stöd som anhöriga ger ska vara frivilligt och inte upplevas som påtvingat eller övermäktigt. Utskottet välkomnade vidare de granskningar och uppdrag som hade initierats.

Utskottet behandlade även motionsyrkanden om anhörigstöd i betänkandet 2014/15:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Ett yrkande (KD, M, C, FP) med begäran om ett tillkännagivande om att bl.a. utveckla ett bedömningsstöd för handläggare i syfte att bättre kartlägga anhörigas behov och situation vid en biståndsbedömning tillstyrktes av utskottet. Ett yrkande (SD) om satsning avseende stärkt anhörigstöd och två yrkanden (SD) med begäran om ett tillkännagivande om att möjliggöra ett likvärdigt anhörigstöd i samtliga kommuner avstyrktes av utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att stödet till anhöriga enligt Socialstyrelsens rapport har fått en tydligare struktur sedan bestämmelsen om stöd till närstående infördes i socialtjänstlagen. Allt fler kommuner utvecklar strategier och planer för arbetet. Kommunerna avsätter medel, inrättar tjänster, utvecklar utbudet av serviceinsatser och förbättrar informationen om sitt stöd till anhöriga. Utskottet delar emellertid regeringens och Riksrevisionens uppfattning att mer behöver göras för att anhörigas behov av stöd ska uppmärksammas mer systematiskt inom hela socialtjänsten. Det är enligt utskottets mening viktigt att kommunerna informerar om vilket stöd och vilken hjälp kommunen och frivilligorganisationer kan ge för att hjälpa anhörigvårdare att lättare klara sin situation.

Mycket av det som Riksrevisionen rekommenderar är enligt regeringen redan föremål för utredning eller ingår i befintliga uppdrag till myndigheter. Utskottet välkomnar detta arbete och vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram Nationellt kunskapscentrum anhörigas arbete med att samla in, strukturera och sprida kunskap samt stimulera utvecklingsarbete i kommunerna. Utskottet konstaterar vidare att Socialstyrelsens rapport bereds inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det arbete som pågår anser utskottet att riksdagen inte bör ta något initiativ med anledning av motionerna 2014/15:396 (M) och 2014/15:2662 (M) yrkande 8. Motionerna avstyrks.

En motion tar upp frågan om ändring av hälso- och sjukvårdslagen. Enligt utskottet har närstående en viktig roll att fylla i vården, inte minst i den kommunala hälso- och sjukvården. Utskottet konstaterar vidare att det i den nya patientlagen finns en bestämmelse som rör möjligheten för patienters närstående att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, när detta är lämpligt och patienten inte motsätter sig det. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det för närvarande inte är aktuellt att överväga några

ändringar av hälso- och sjukvårdslagen och avstyrker motion 2014/15:1095 (SD).

Riksdagen bör inte heller ta något initiativ när det gäller de övriga motionerna om stöd till anhöriga omsorgsgivare, och utskottet avstyrker därmed även motionerna 2014/15:1358 (C) och 2014/15:2992 (KD) yrkandena 1–4.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

1. Behov av utredning, punkt 1 (M)

av Amir Adan (M), Sofia Fölster (M), Sofia Arkelsten (M) och Thomas Finnborg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:2662 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 8 och bifaller delvis motion 2014/15:396 av Katarina Brännström (M).

Ställningstagande

De äldre som bor kvar i hemmet, trots att de har ett vård- eller omsorgsbehov, får ofta hjälp i olika utsträckning av sina anhöriga. Naturligtvis ska den som vill kunna välja att göra så, men ingen ska behöva känna sig tvingad att gå ner i arbetstid för att vårda en anhörig. Vi kan konstatera att stödet till anhöriga enligt Socialstyrelsens rapport har fått en tydligare struktur sedan bestämmelsen om stöd till närstående infördes i socialtjänstlagen. Vi anser dock att stödet nu behöver utvecklas vidare och att regeringen därför under denna valperiod bör tillsätta en utredning för att utveckla ett bättre anhörigstöd.

2. Ändring av hälso- och sjukvårdslagen, punkt 2 (SD)

av Per Ramhorn (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2014/15:1095 av Carina Herrstedt (SD).

Ställningstagande

Den bestämmelse om stöd till närstående i socialtjänstlagen som kommunerna har att rätta sig efter har ingen motsvarighet i hälso- och sjukvårdslagen. I hälso- och sjukvårdslagen finns däremot en lagreglerad skyldighet att förebygga ohälsa. Att erbjuda anhöriga att vara delaktiga i vården är, liksom ett gott bemötande, viktiga delar av behandlingen. För att tydliggöra detta anser

vi att regeringen bör föreslå införande av en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen om att anhöriga ska få stöd.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2014/15:11 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:396 av Katarina Brännström (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över villkoren för anhängigvårdare.

2014/15:1095 av Carina Herrstedt (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillföra en skrivning i hälso- och sjukvårdslagen om att anhöriga ska få stöd.

2014/15:1358 av Lena Ek och Daniel Bäckström (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om metodstöd till anhängigvårdare.

2014/15:2662 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att under denna mandatperiod tillsätta en utredning för att utveckla ett bättre anhängigstöd.

2014/15:2992 av Annika Eclund (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda under vilka förutsättningar en anhängig eller annan närstående själv bör kunna ansöka om och beviljas en insats med stöd av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare öka kunskapen om minderårigas roll och behov som närstående och anhängigvårdare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka kunskapen om utlandsföddas situation som anhängigvårdare.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fortsatt stöd till patient- och anhörigorganisationerna för deras omistliga roll i stödet till anhörigvårdare.